

NORDENS RESSOURCER

Uddannelse og videnskab

NORDENS RESSOURCER

Uddannelse og videnskab

Demokrati • Kultur • Natur

Islands formandskabsprogram i nordisk samarbejde 2004

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
Demokrati	4
Kultur	4
Natur	4
Samarbejde om videnskabs- og teknologipolitik	4
Samarbejde om videregående uddannelser	5
Samarbejde om skoleanliggender	5
Samarbejde om voksenundervisning	6
Samarbejde om IT	7
Sprogsamarbejde	7

Hovedtemaet i Islands formandskabsprogram i Nordisk Ministerråd 2004 er Nordens ressourcer: Demokrati - Kultur - Natur. I lyset heraf vil Island følge den politik inden for uddannelse og videnskab, at de nordiske lande som helhed råder over en uudnyttet styrke, der ligger i den fælles kulturarv, værdier og menneskelige ressourcer. I hvert af landene er der stærke uddannelses-, videnskabs-, og innovationssystemer, som kan udnyttes over for omverdenen i højere grad end det hidtil har været tilfældet. Meget tyder på at Norden hidtil ikke har udnyttet disse ressourcer tilstrækkeligt til styrkelse af sin internationale position.

Island vil lægge vægt på at udnytte de nordiske landes ressourcer, den indre såvel som den ydre styrke, for at styrke konkurrencepositionen inden for uddannelse og videnskab i det internationale forum. Nøgleordene er synergi og globale fremstød. Den viden, der findes i Norden, skal koordineres, så den kan udnyttes bedre og kan styrke landenes position i international sammenhæng. Samtidig stiles der mod et øget samarbejde med stater uden for Norden, om fælles interesser, især nærområderne i vest- og sydvest. I formandsåret vil Island i rapporten „Vest-Norden i nordisk samarbejde“, der blev forelagt samarbejds-

ministrene og drøftet på deres møde i juni 2003, søge måder, hvorpå eksisterende og nye betoning inden for uddannelse og videnskab kan udvikles. Sideløbende med disse prioriteringer vil Island samtidig følge op omkring de nordiske landes samarbejde med Baltikum og det nordvestlige Rusland, bl.a. med et fælles ministermøde om uddannelse og videnskab i 2004.

Island vil følge op omkring Sveriges vigtige og udbytterige indsats i 2003 inden for uddannelse og videnskab. Der vil fortsat blive arbejdet på grundlag af rapporten om nordiske borgeres rettigheder, beslutninger, der er blevet truffet om ændringer i nordiske forskningsinstitutioners status, og Hvidbogen om forskning og innovation vil blive fulgt op. Island vil følge op omkring Nordisk Ministerråds politik inden for uddannelse og videnskab i årene 2000-2004, „Norden som foregangsregion for udvikling af menneskelige ressourcer“ og vil samtidig bestræbe sig på at forberede en ny koordineret politik for de næste tre år. Der vil bl.a. blive lagt vægt på et nærmere samarbejde med rådgivningsudvalg inden for uddannelse og videnskab om fælles tværfaglige emner.

Demokrati

En af de nordiske landes væsentligste ressource er den demokratiske tradition. Det er yderst vigtigt, at vi ikke overser betydningen af at opdrage børn og unge i demokratisk tankegang og respekt for andres holdning. Under demokratiets mærker kan der skabes udveje til at aktivere de menneskelige ressourcer, der findes i hver nation. Den enkeltes aktive engagement er en af demokratiets primære støttepiller. I det 21. århundredes informations- og vidensamfund er det nødvendigt at unge vokser op og udvikler sig i et samfund, der kræver aktivt engagement, viden og ansvar.

Unge mennesker skal lære, hvad demokrati betyder, og lære at bruge det. I demokratisk opdragelse må følgende tre hovedfaktorer betænkes: demokrati som tænkemåde, demokrati som færdigheder og demokrati som styreform. Deri ligger, at eleverne skal stifte bekendtskab med samfundets grundlæggende strukturer, deltage i det som aktive borgere og lære at tage stilling og stå til ansvar.

Kultur

Folks accept af livet er for en stor dels vedkommende afhængigt af bevidstheden om deres kulturarv og engagement i samtidens kultur. En sådan bevidsthed og engagement er uadskillelig knyttet til folks søgen efter hensigt, skønhed og menneskelivets betydning. Derfor har kulturen behov for stadig eftertanke og opmærksomhed, kritik, debat og engagement fra så mange som muligt og som oftest. Denne søgen kan ikke skilles fra forskning og uddannelse. Videnskaben bidrager til en mere mangesidig og dybere forståelse af kulturens faktorer, dens påvirkningskraft og indhold i forlig med og respekt over for land og indbyggere. Denne forståelse skal spredes til alle og formidles mellem generationer.

De nordiske lande er alle blandt de førende med hensyn til den målestok, der præger vidensamfundet, og udnytter i stor udstrækning videnskabelig viden og videnskabens metoder, når der skal reageres og nye omstændigheder kræver tilpasning. Den tilpasning efterlyser bl.a. tekniske metoder til at styrke og formidle landenes kultur.

Natur

Natur er for alle de nordiske nationer en kilde til materielle og åndelige værdier, der sætter stærkt præg på deres erhvervs- og kulturliv, selvom det sker på forskellig vis. Nordens særlige natur er karakteristisk for alle landene. Havet, skoven, energikilderne, jordbundens grokraft, samt det rene vand og den rene luft er grundlaget for deres økonomiske liv og ressourcer. De prioriterer alle bæredygtig udnyttelse af ressourcerne og beskyttelse af miljøet og er blandt de førende i udvikling af teknologisk viden, så de kan tilpasse landenes

erhvervsliv til denne politik. Forskning og udviklingsarbejde samt uddannelse og undervisning spiller der en nøglerolle. Men naturen giver også inspiration til kreativitet i kunst, der fremtræder overalt i landenes kulturværdier inden for alle kunstarter med forskellige betoning. Således hersker der et stærkt samspil mellem natur, folkeliv og kultur i Norden.

Samarbejde om videnskabs- og teknologipolitik

De nordiske lande har lang erfaring i samarbejde om forskning og innovation. De fleste af dem investerer mere end andre udviklede stater i forskning og udvikling og er blandt de førende i videnskabelig produktivitet og nyskabelse, der er baseret på ny viden. Hidtil har de dog først og fremmest koncentreret sig om internt samarbejde og mindre brugt deres kræfter på i fællesskab at styrke deres stilling udadtil. De nordiske nationer er allerede i stand til at revidere et forsknings- og innovationssystem som EU efterlyser i planen om det europæiske forskningsområde, ERA. De nordiske lande skal kunne give et godt eksempel og endda indtage en vis lederrolle i den henseende.

Island vil udvikle og opfølge resultaterne af „Hvidbogen“ om de nordiske lande som et fortrinligt område for forskning og innovation, og føre dem ud i livet efterhånden i de projekter, der ledes af Island. Der er det mest bemærkelsesværdige forslag om at knytte universiteter, forskningsinstitutioner og fonde, der støtter forskning og teknisk udvikling, bedst muligt sammen og integrere støtte til videnskabelig forskning og innovation. I denne forbindelse vil Island søge at koordinere indsatserne fra de ministerråd, der har ansvaret for støtte til forskning og innovation, ikke mindst arbejdet i på den ene side ministerrådet for uddannelse og videnskab og på den anden side ministerrådet for næring. Der vil blive søgt samarbejde med nordiske institutioner på dette område. I samarbejde med disse parter vil der blive afholdt en international conference i efteråret 2004 om udformning og implementering af en udbytte- rig videnskabs- og teknologipolitik.

Island vil bidrage til at nordiske nationer på ministerrådsplan bestræber sig på øget kontakt til andre områder, bl.a. i form af afgrænsede projekter. Det gælder ikke mindst Nordamerika, idet der hersker vigtige fælles interesseanliggender med USA og Canada inden for videnskab og teknologi og en lang række videnskabsmænd fra Norden henter deres uddannelse der.

Samarbejde om videregående uddannelser

Uddannelsesniveauet blandt indbyggere i Norden er blandt det højeste der findes. Udviklingen i de sidste år er overalt i Norden den, at stadigt flere tager en akademisk uddannelse, og der har forskningstilknyttet videreuddannelse været i stærkest vækst. Det er vigtigt at nordiske nationer bliver ved med at styrke deres samarbejde om universitetsanliggender.

Island lægger vægt på, at et rådgivende udvalg om videregående uddannelser i samarbejde med et rådgivende udvalg om videnskabs- og teknologipolitik og Det nordiske akademi om videnskabelig uddannelse, arbejder på at styrke samarbejdet mellem universiteter og andre institutioner, der driver spidsforskning. Især bør unge videnskabsmænd betragtes som en ressource. Forbindelsen mellem akademisk undervisning og innovation og især kvaliteten af forskningsuddannelsen bør tages til debat.

Island vil følge det norske og det svenske initiativ og bestræbe sig yderligere på iværksættelse af forsøgsprojekter mellem universiteter i Norden om fælles uddannelsesstilbud. Rådgivende udvalg om videregående uddannelser udarbejdede i 2003 en redegørelse om udviklingsmulighederne på dette område og det viste sig at der findes formelle og uformelle hindringer, som

bør ryddes af vejen. Samtidig vil Island bidrage til at der arbejdes videre med igangværende projekter, såsom om internationalisering og kvaliteten af universitetsuddannelse.

I Norden har fjernundervisning på universitetsniveau været i kraftig vækst i de seneste år. Man har valgt forskellige fremgangsmåder og der er fuld grund til at udnytte den erfaring, der er opnået, og undersøge mulighederne for øget samarbejde mellem de nordiske nationer på dette område.

Samarbejde om skoleanliggender

De nordiske nationer har alle lagt stor vægt på demokratiets andel i skolearbejde i de seneste år. Demokrati er en af en lang række faktorer, som skoler skal beskæftige sig med og sætte i rigtigt sammenhæng for at styrke elevernes alsidige udvikling og gøre dem bedre i stand til at møde det daglige livs krav og udfordringer i det 21. århundrede. Island vil bestræbe sig på, at man i 2004 specielt beskæftiger sig med livsfærdigheder. Dette arbejde skal knyttes til andre begreber, der har været iøjnefaldende i debatten inden for det nordiske samarbejde i de seneste år, såsom diskussionen om demokrati. Temaer som demokrati som tænkemåde, færdigheder og styreform med vægt på unge mennesker må nødvendigvis være et af de bærende elementer i

opbygningen af helstøbte personer. Det er naturligt at de tidligere nævnte faktorer opfattes som den røde tråd i omtalen af demokrati som ressource på Islands tema-konference, Uddannelse og menneskelige ressourcer - et levende skolesamfund for fremtiden, som rådgivende udvalg om skoleanliggender vil have ansvaret for i samråd med de rådgivende udvalg om videregående uddannelser og voksenundervisning.

Landsorganisationen af forældre i Norden har et formelt samarbejdsforum, hvor repræsentanter for landene mødes regelmæssigt og drøfter sagerne. I skolernes læseplaner overalt i Norden lægges der stor vægt på samarbejdet mellem forældre og skole. Island lægger vægt på at undersøge hvordan de arbejder og hvordan man kan udnytte forældresamarbejder i Norden som ressource i skolearbejdet.

Ligestilling er et begreb, der længe har været på dagsordenen. Undersøgelser har vist, at drenge hyppigere har det dårligt i skolen, de har dårlig selvopfattelse og har vanskeligt ved at lære at læse og skal have megen specialundervisning. Derfor kan man stille sig det spørgsmål, hvorvidt det eksisterende skolesystem appellerer mindre til drenge end til piger, og hvorvidt skolen ikke er i stand til at tilgodese begge køn. Island vil indlede en debat om denne emnegruppe i nordisk regi med henblik på at landene formidler erfaring og viden til hinanden indbyrdes.

Diskussionen om læsefærdigheder skal prioriteres i 2004. Læsefærdighedernes årti hos UNESCO indledtes i 2002 og det er på sin plads at de nordiske lande understreger deres betoning vedrørende læsefærdigheder. Der er blevet foretaget nogle internationale undersøgelser i de sidste år og Island vil bidrage til at der finder en debat sted i Norden om læsefærdigheder og resultaterne af disse undersøgelser.

Bæredygtig udvikling drejer sig om at sikre bedre livskvalitet for alle, både nulevende og kommende generationer. Uddannelse og betydningen af at gøre unge mennesker til ansvarlige borgere i et demokratisk samfund må derfor være en naturlig del af en bæredygtig udvikling. Sverige lagde vægt på bæredygtig udvikling under deres formandskab inden for uddannelse og Island vil forsætte ad samme vej. I Islands formandsår 2004 vil der blive arbejdet med revision af planen om bæredygtig udvikling med henblik på bl.a., at den kommer til at omfatte flere emner end hidtil.

Samarbejde om voksenundervisning

Island vil i formandsåret følge op omkring Sveriges arbejde med udformning af en fællesnordisk politik inden for voksenundervisning bl.a. ved at revidere og udvide arbejdsområdet for rådgivende udvalg om voksenundervisning.

Arbejdspladser og hjem skal i lige så høj grad som uddannelsessystemet reagere på øgede krav om uddannelse. Overgangen mellem studier i skole og på arbejdspladsen er ofte utydelig. Fleksibel uddannelse er en metode, hvorved man kan reagere på disse vigtige krav. Den kan bruges til at øge mulighederne for studier, hvor de traditionelle skoler ikke kan bruges. Fleksibel uddannelse skaber også lejlighed til samarbejde mellem skoler indenlands og mellem skolerne i Norden. Ideer om såvel voksenundervisning som fleksibel uddannelse skal betragtes i forbindelse med regionsplaner i Norden og hvordan man kan aktivere menneskelige ressourcer og kreativitet i de spredte bebyggelser.

Den rolle som centre for livslang læring og daghøjskoler spiller er bemærkelsesværdige eksempler på, hvordan det er muligt at aktivere menneskelige ressourcer. Samtidig er individets reelle færdigheder noget, der er grund til at lægge øget vægt på. Island vil bestræbe sig på, at man især undersøger de muligheder, som fleksibel uddannelse kan åbne for at styrke almene færdigheder og viden.

I formandsåret vil Island foreslå, at man indsamler oplysninger om vellykkede metoder (best practice) ved undervisning af voksne indvandrere i det pågældende lands modersmål. Der skal arbejdes med resultaterne og de bør drøftes på nordisk plan. Island stiler også imod, at der foretages en undersøgelse af ordningen omkring arbejdspladsstudier i Norden.

Samarbejde om IT

IT er vigtig for aktiviseringen af Nordens ressourcer. Den skaber nye veje til formidling af viden og kulturarv og er et værktøj til demokratisk kommunikation. Norden er blandt de førende med hensyn til udnyttelse af IT og folks generelle forhold til og opfattelse af oplysninger. Det er vigtigt at udnytte denne styrke til at knytte de nordiske landes ressourcer sammen i uddannelse, kultur og videnskab.

Island vil lægge vægt på formidling af uddannelse mellem landene ved hjælp af IT, fælles videnskabsprojekter, der er baseret på spredt bearbejdning af data og indsamling af informationer og nye veje til formidling af kultur og viden om naturen. Samtidig vil der blive lagt vægt på at udnytte informationsteknologien i demokratisk henseende og undersøge muligheder for at bygge bro over den såkaldte „digitale kløft“ eller forskelle i diverse samfundsgruppers adgang til informationsteknologien.

Man vil søge at opnå en realistisk vurdering af informationsteknologiens betydning og finde nye veje til udnyttelse af den. IT bør udnyttes til fælles udnyttelse og integrering af nordiske projekter og til udbredelse af teknologien på internationalt plan.

Sprogsamarbejde

Island vil søge måder, hvorpå man kan styrke nordiske borgeres indbyrdes forståelse af hinandens sprog og især tænke på problemerne i de små sprogområder. Nordisk sprogsamarbejde er bl.a. baseret på sprogforståelse mellem landene. Det er vigtigt, at nordiske sprog såvel inden for Norden som uden for styrkes således at de kan anvendes under forskellige omstændigheder i moderne sprogomgivelser. Viden om disse sprog skal øges. Det er vigtigt at det nye nordiske sprogråd rydder vejen for at styrke denne politik i de sprogomgivelser, der er fremherskende i de unges miljø i dag.

*Vits er þörf
þeim er víða ratar,
dælt er heima hvað.
Að augabragði verður
sá er ekki kann
og með snotrum situr.*

Úr Hávamálum

Undervisnings-, forsknings- og kulturministeriet: Udgivelse 9
Nordens ressourcer, oktober 2003
Udgivet af Undervisnings-, forsknings- og kulturministeriet
Sölvhólsgrötu 4 • 150 Reykjavík
Tel: +00 354 545 9500
Fax: +00 354 562 3068
E-mail: postur@mrn.stjr.is
www.menntamalaraduneytid.is
Design og layout: Himinn og haf
Logo: Aðalbjörg Thórdardóttir
Trykt hos Prentmet
© 2003 Undervisnings-, forsknings- og kulturministeriet
ISBN: 9979-777-06-0

Nordisk
MINISTERRÅD